

Jacques MICHELSENS

Gewezen inspecteur godsdienst

‘Een gedicht vat de schittering van het leven’

Jozefien VAN HUFFEL

In de huiskamer van Jacques MICHELSENS hangt een reeks van drie kleine, helderblauwe abstracte schilderijen, geschonken door de collega's toen hij begin september met pensioen ging. Voor de laatste keer geeft de inspecteur zijn visie op onderwijs, Kerk en samenleving. Daarna wil hij naar de achtergrond verdwijnen en genieten. „Kijk, de hond is onrustig. Hij is het al gewoon om met mij hier thuis te zijn.”

– Weet u nog waarom u als jonge man ervoor koos om godsdienstleerkracht te worden?

Ons gezin werd getekend door paradoxen. Leven en dood om te beginnen: van de tien kinderen stierven er twee jong. Broers en zussen werden geboren in oorlogstijd, ik in vreedstijd. Mijn vader stond in de parochie vooraan en op het podium, terwijl mijn moeder net weinig woorden gebruikte. Ten slotte was er geborgenheid, maar kwam terzelfder tijd de wereld binnen in ons huis. Weeskinderen uit Parijs kwamen logeren. Of broers en zussen brachten buitenlandse mee na een reis.

Door dat alles ontwikkelde je een gevoeligheid voor de waarheid en voor waarden. Die zag ik in de Kerk gevoeld worden en daaraan wilde ik meebouwen. Ik bracht eerst een tijd in het seminarie door. Ik was daar graag, maar ik had ook mei 1968 meegemaakt. Meer dan het instituut sprak de beweging Kerk me aan en dus was theologie in Leuven een beter idee.

„Mijn generatie moet de jonge krachten vertrouwen, zodat ze de Kerk niet mee in haar graf neemt”

– Klopt het dat u uw eerste lessen gaf in het buitengewoon onderwijs?

Na mijn studies werkte ik eerst nog een paar maanden als ongeschoold arbeider, heel bewust. Ik wist dat ik, als kind van een middenklassegezin, het leven van heel veel mensen anders niet zou proeven. Weliswaar was mijn broer personeelschef in de fabriek waar ik werkte en was ik dus beschermd, maar het tekende me toch.

Nadien deed ik inderdaad een interim in het buitengewoon onderwijs. Ik zie nog steeds een jongen voor me die mijn gezicht niet kon verdragen en met zijn rug naar me toe zat. Na een week of twee vroeg ik aan de directeur of ik aan de andere kant van het lokaal mocht staan. De

hele klas heeft zich toen omgekeerd. Ik zal nooit vergeten dat die jongen iets niet kon zeggen, maar dat ik daar wel iets mee moest doen.

Ik ben een zeer gelukkig mens, omdat ik door toeval en beleidskeuzes overal heb gewerkt. In het algemeen en het technisch secundair onderwijs, in stadsscholen en in de lerarenopleiding. Door die uitdagingen groei je als mens. De verschillende perspectieven sudderden in me en dat was een voordeel als penvoerder van de leerplannencommissie.

– Welke visie op het vak godsdienst bouwde u op al die plekken op?

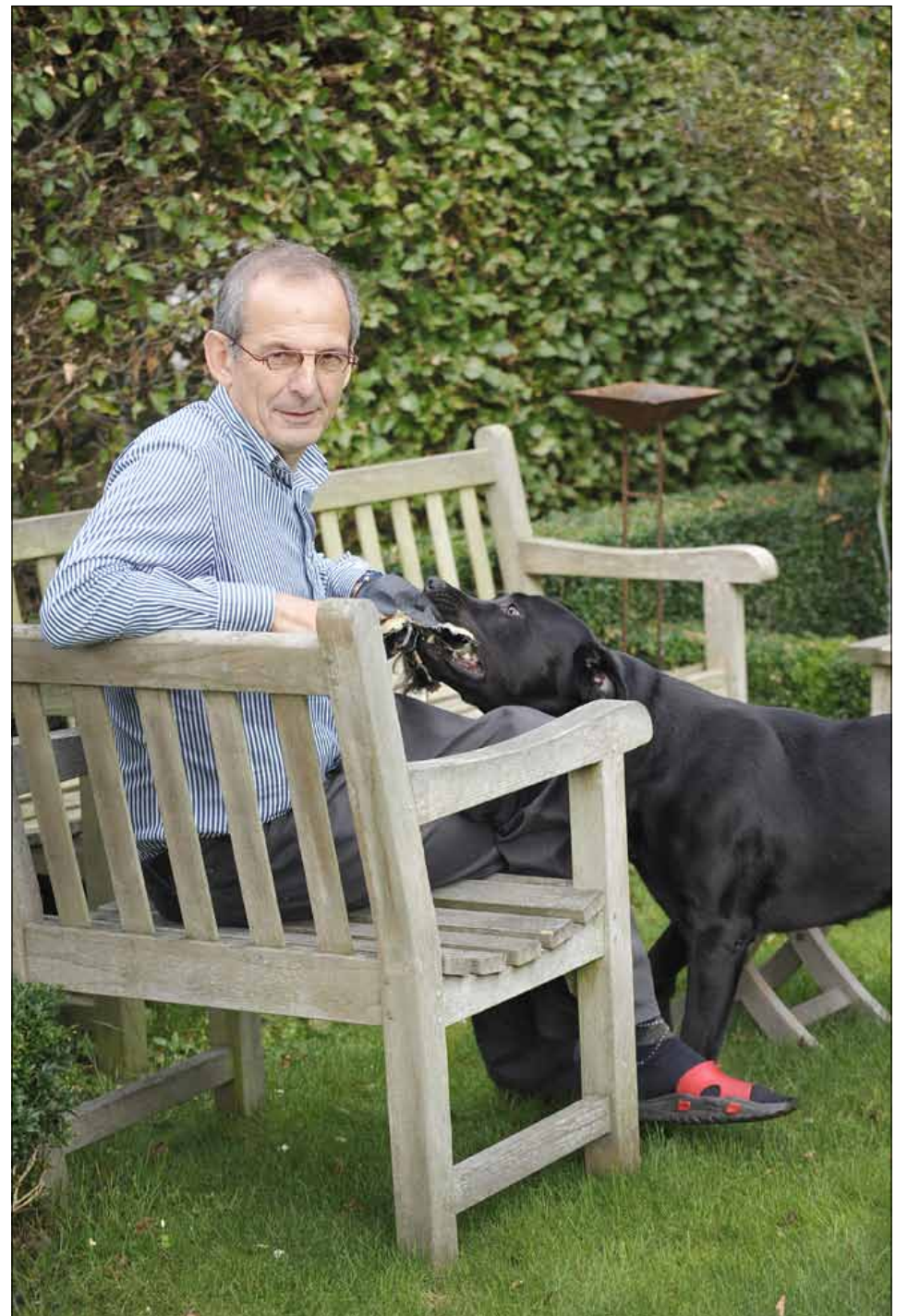
Een leerkracht godsdienst is een ‘binnenmensarchitect’. Hij of zij maakt jonge mensen erop attent dat ze een binnenruimte hebben. Dat daar het leven zijn rust en onrust vindt, zijn bron en roeping, herkomst en toekomst. De meubelstukken in die binnenruimte zijn waarheid, goedheid en schoonheid en die zijn door iedere jonge mens zelf geslepen. Ten slotte suggereert de leerkracht een kleurenpalet. Geworteld in de katholieke traditie zijn dat groen van hoop, blauw van geloof en rood van liefde.

– U werkte op de brug tussen onderwijs en Kerk. Is dat geen moeilijke positie geworden?

Er is inderdaad een afstand tussen de twee. Je kunt die beschrijven als een breuk in de cultuur of je kunt ze pragmatisch bekijken. Ik verkies het tweede. Op de cultuurbreuk heb je als mens of organisatie geen vat, aan de praktijk kun je werken.

De problemen zijn omvangrijk, maar niet dodelijk. Veel mensen in de Kerk hebben pijn en kruipen begrijpelijk in het defensief. Ze willen de touwtjes in handen houden, terwijl die handen beven. De tijd is gekomen om meer los te laten. We moeten bijvoorbeeld geloven in de kracht van plaatselijke scholen. Als jonge krachten armslag krijgen, zal de Kerk overwinteren, maar enkel op die voorwaarde. Mijn generatie moet ervoor opletten dat ze de Kerk niet meeneemt in haar graf.

Vanuit alle mogelijke perspectieven leerde Jacques MICHELSENS in de loop der jaren het vak godsdienst kennen. Zowel in het vrij als in het officieel onderwijs gaf hij les, hij was lector aan een hogeschool, secretaris bij de leerplannencommissie en later nog inspecteur-adviseur. „Maar nu is het tijd om los te laten.”

„Een leerkracht godsdienst is een ‘binnenmensarchitect’.” © Violet Corbett Brock

– Wat denkt u van voorstellen van politici om de levensbeschouwelijke vakken te herzien?

Het vak godsdienst is uitermate belangrijk voor de jonge mens, de Kerk én de samenleving. Als er een pijnpunt was in mijn loopbaan, dan was het wel dat de jongeren hun klep openzetten tegen de leerkracht en dat de samenleving voorstellen doet, maar dat de Kerk dan simpelweg reageert: „Dat is ons ding.” De tijd is rijp dat de Kerk, samen met de andere erediensten, gaat nadenken over hoe we het vak een fris, nieuw jasje kunnen geven. De bal ligt duidelijk in het kamp van de erediensten. Ik begrijp dat de bisschoppen geen tijd hebben, maar hoop dat anderen de opdracht zullen krijgen om constructief en creatief de levensbeschouwelijke vakken aan te pakken. Jonge mensen stappen met veel enthousiasme in de lerarenopleiding. Maar wat als zij zich niet meer zullen herkennen in de stedenbouwkundige voorschriften van het vak godsdienst?

– Naar aanleiding van uw pensioen kreeg de website Thomas een gedichtendatabank. Wat hebt u met poëzie en godsdienstonderwijs?

Een gedicht kan de hele schittering van het leven weergeven, zoals een dauwdruppel die mensen stil doet staan. Jonge mensen leren de breuken in hun leven dichten. In Brussel werkte ik samen met Ben Reynders zaliger, die me warm maakte voor poëzie en religie. En ik kreeg ook soms gedichten van jongeren op mijn bureau. Psalm dichters en mensen zoals Ida Gerhardt en Rutger Kopland schrijven over de paradoxen van het leven. Wanhoop en hoop, vreugde en dood die door ons heen gaan – daar gaat het in godsdienst toch vaak over.

Ik stond aan de wieg van de website Thomas, maar ik was niet de papa. Ik denk dus dat ik mag zeggen dat er daar een schitterend team aan het werk is. Geen enkel vakgebied in Vlaanderen heeft volgens mij het geluk om op een dergelijke manier verrijkt te worden.